

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Floremundi Raemundi V. Cl. Olim Consiliarii Regis
Galliarvm Ex Calviniano Catholici Synopsis Omnium hujus
temporis Controversiarum tam inter Lutheranos,
Calvinistas quam alios plurimos. Sive Historia ...**

Raemond, Florimond de

Coloniae Agrippinae, 1655

II. Guilielmus Bellaius Langaeus ab eodem in Germaniam mittitur: &
Missae quaedam forma septem punctis sive articulis comprehensa
proponitur.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10880

rex in devia abduceretur, Theologos quosdam cum eo committunt: quibus ille victus, errorē agnovit, ac publice recantavit. Ex antiquis certe illis Patribus, qui ex Apostolica traditione illud, **SURSUM CORDA**, in S. Eucharistiæ sacrificio usurpandum nobis præscripserunt, nemo verba hæc ita interpretanda esse docuit, quasi in altari nihil sit quam panis, aut quasi panis etiã prolatis verbis illis sacramentalibus panis remaneat. At vos quicumq; superbiæ & arrogantia spiritu inflati, vestris tantum, velut supremorum de iis quæ decrevit ac præcepit Ecclesia, iudicium non minus stultis quam ambitiosis opinionibus velificamini; parumper, rogo, antenas demittite, ac vela colligite, ne ad errorum scopulos illisa navi, æternæ salutis naufragium faciatis. Legite sultis, quæ apud S. Dionysium, S. Clementem, & in aliis tam Græcis quam Latinis Liturgiis scripta exstant: invenietis sic ab antiquissimis usq; temporibus in Ecclesia observatum fuisse, ut dum sacerdos ad consecrationem se præparat, illud *Sursum Corda* populo acclamaretur. S. Cyprianus qui vixit anno ducesimo post Christum natum, inquit, Verbis illis, **SURSUM CORDA**, sacerdotem assistentium animos præparare, ac monere, ut omnes suas cogitationes in Deo defixas habeant. Quasi diceret: Agite, fratres! Videtis me jam in eo esse ut grande hoc mysterium & sacrificium à Deo ordinatum perficiam. Corda ergo vestra in cælum sublevate, ut ille, juxta promissum suum, inde ad altare hoc descendat, & virtute verborum quæ proloquutus est, panem & vinum in corpus & sanguinem suum transmutet. Tum vero universus populus unã cum sacerdotibus & diaconis respondere solet: **HABEMUS AD DOMINUM**. Quasi dicerent: Jam nos corda nostra ad Deum elevamus: jam preces nostras cum tuis conjungimus, ut sanctum hoc & tremendum sacrificium perficiatur. Ex quo brutalis ignorantia Ministri cujusdam in Aquitania nostra apparet, qui cum Franciscano Religioso de fide disputans, agebat, magis convenire ut nos in Missæ sacrificio **DEORSUM CORDA** cætamus ut qui credamus, Corpus Christi in altari esse. At qui meminisse ille debuerat, verba illa, *Sursum corda*, usurpari ante verborum Sacramentalium prolationem, quibus panis in corpus Christi transmutatur, per Jesum Christi omnipotentiam, qui hoc ita voluit & ordinavit. Ad Christianam hanc & Catholicam doctrinam confirmandam posse sexcenta à S. Chrysostomi, S. Augustini, & aliorum Patrum scriptis loca afferre: sed quia id propriè ad institutum nostrum non pertinet, superfedeo. Id ergo bona ac sapiens magistra Ecclesia duobus illis verbis docere nos voluit, in Sacramento hoc, non elemento, quod terrestre est, adhæref-

endum: sed rem cœlestem spectandam: vel ut clarius dicam, non tam ad id quod visibile est, quàm quod invisibile animum & cor dirigendum: siquidem duobus his rebus visibili, & invisibili Sacramento hoc constat, ut S. Irenæus docet. Præter Gallum illum alius quidam eiusdem ordinis homo existit, Landrius nomine, qui de Purgatorio quæstione apud Regem movit; homo, ut Reformatorum nostrorum historia loquitur, audacia magis, id est, stultitia, quàm scientia instructus. Sed & hic nihilo constantior fuit quam Gallus ille: siquidem ad Regem adductus, eoque audiente examinatus, & ipse palinodiam cecinit, & in omnibus Ecclesiæ censuræ sententiam suam submisit.

II. Dum ita in Galliis vermiculatur hæresis, ac variis occasionebus ac prætextibus longe lateq; proserpit adeoque ipsius Regis animum ac conscientiam quibus potest modis perturbat; res incidit, quæ Novatorum conatus non parum promotura videbatur. Quum enim is rerum Gallicarum esset status, ut Rex bellum in Italia sibi gerendum statueret; ad eam vero rem Germanorum auxilium opus haberet: Gulielmum Bellajum Langævum in Germaniam ad Protestantes Principes qui Smalcaldiam tum conventum agebant misit. Bellajus, quum expositis mandatis, infelicis in Ecclesia schismatis incidisset mentio, Regis nomine Protestantibus indicavit, non displiciturum ipsi si inter Galliarum Catholicos & Germaniarum Lutheranos Theologos disputatio sive Colloquium institueretur: adeoque si Germani in Galliam venire abnuant, suos in Germaniam missurum. Sed in hac omni re Legatus operam & oleum perdidit: siquidem consilia hæc bella, quæ mox sequuta sunt, plane disturbaverunt. Fallitur vero ac fallit, qui nuper in libello, cui titulus est, *Discours des justes procédures* scripsit, Legationis illius finem fuisse, ut controversa religionis capita cum Melanchthone, Bucero & Oecolapadio disceptarentur. Verum quid est, Regem tam feminatum, quas diximus, assidue aures ipsius pulsantium, adeoque ipsius matris Regentis importunitate; tum sua ipsius curiositate (ut qui naturæ quodam instinctu doctos omnes amabat ac favebat) victum, ad Melanchthonem scripsisse, Sylvanestris Episcopi Cæsarij sui opera, ut quidam putat, ad id usus. Inprimis vero nescio qua Missa septipunctali, tamquam ariete quodam, animum eius quotidie oppugnabatur, quàm nonnulli introducere satagebant, ita tamen ut eadem quam antea in Catholica Ecclesia formam omnia retineret. Quam, ut qualis fuerit intelligatur, paucis describam. Primum constitutum erat, ut sacerdos iisdem quibus in Catholica Ecclesia ritibus ac caeremoniis Missam celebraret:

braret: sic tamen ut populus quoque S. Eucharistia communicaret. Secundò, ut nulla hostia fieret elevatio. Tertiò, eadem quoque non adoraretur. Quartò, ut Eucharistia tam à populo quam à sacerdote sub utraque specie sumeretur. Quintò, ne in hoc sacrificio D. Virginis Deiparæ aut aliorum Sanctorum fieret commemoratio. Sextò, ut ad communionem panis vulgaris massa, uti apud Græcos, adhiberetur, quam sacerdos in altari frangeret, ac post sumtam sibi particulam, reliquam populo sive communicantibus distribuere. Septimò, ne sacerdotes cœlibatus legi adstringerentur. Ecce tibi formam Missæ septipunctalis, de qua tum multi varie diserebant, unoquoque ad sui pedis, vel ut melius dicam, sui cerebri & iudicii modulum eam aptante. Duabus vero rebus Missa hæc à Lutheranis differbat: quod hæc vulgari lingua peragatur, & hostiæ, ut apud Catholicos adhibeantur.

III. Navarra regina interim, pietatis opinione decepta, Regem urgere non cessabat ut sub fide publica Lutheranos in Galliam evocaret. Inter alia quum die quodam privatim cum Rege tam de vitæ quam doctrinæ Protestantium simplicitate colloqueretur, tandem ad Philippi Melancthonis mentionem sermonem deflexit, in quo præter vitæ integritatem ac doctrinæ præstantiam, animi lenitatem ac pacis studium in primis commendabat, à furioso illo tam Lutheri quam Zuinglii impetu valde alienum. Addens, non vanam spem esse, si cum Sorbonæ Theologis committeretur, ignem qui universale Christiano orbi incendium jam miseretur, dissidium religionis extinctum iri, ac brevi futurum, ut sopitis omnibus contentionibus, omnium animi & iudicia in eandem doctrinam conspirent. Rex sororis & aliorum præcibus victus, quum ultro quoque Melancthonis videndi atque alloquendi desiderio teneretur, missis salvi conductus diplomate, hominem ad se venire iussit. Eius rei fama divulgata, Lutherani jam ante victoriam epinicion canebant. Bellus ille nostras Poeta, qui in quodam suo poemate festivo saltu à gallo ad asinum transiit, quique tum aulam histrionicis suis nugis oblectabat, postea vero Davidis Psalterium in rythmos redegit, ut suam quoque symbolam conferret, ita cecinit.

Je ne dis pas que Melancthon

Ne declare au Roy son avis:

Mais de disputer vis à vis,

Nos maistres n'y veulent entendre.

Id est:

Non equidem id iubeam, Regi ne forte Melancthon

Suam explicet sententiam:

At conferre pedem pede, verbaque reddere verbis,

Nostri magistri ecce abnuunt.

IV. Sed periculū hoc bonus ille Franciæ tutelaris Angelus, & Cardinalis Turnonii, Lugdunensis Archiepiscopi, qui muliebres illas technas subolfecebat; prudentia mature avertit ac discussit; è quo ille præ ceteris immortalē laudē ac gloriā est cōsequutus. Quum enim captata occasione, die quodam ad Regē venisset, librū eleganter ornatū manu ferens; ac Rex, ut erat rerum istarū curiosus, Ecquis lepidus ille liber esset rogasset: Cardinalis, Non lepidus tantū, inquit, ò Rex, sed & salutaris hic liber est, ab uno ex primis vestræ Franciæ Episcopis, Irenæo scilicet in Lugdunensi Ecclesia conscriptus. Eum quū paulò ante evoluerem, forte incidi in locum quendam libri Tertii, ubi indicat, quāto studio Apōstoli eos fugerint ac detestati sint, qui Christianæ doctrinæ sanitatē ac veritatē corrumpere nitebantur, adeo ut non modo colloquio eorum, sed & ædibus ac locis ubi illi essent, abstinerint. Narrat hic vir sanctus, audivisse se è Polycarpo quum S. Ioannes Apostolus balneum aliquando esset ingressus, & ibidē Cerinthū hæreticum vidisset statim retrolato pede, exclamasse: Fugiamus hinc quantum possumus, ne loc⁹ in quo veritatis hic hostis versatur, nos deglutiat, aut ruina opprimat. Hoc tantus Apostolus fecisse legitur: tu vero ò rex, qui licet potentissimus sis terræ Monarcha, homo tamē es erroris periculo expositus (errare enim, labi ac decipi propriū quodammodo est hominis) Tu, inquam, Lutheranorum antesignanum evocasse diceris, ut cum eo colloquaris? Nescis, ò rex, quam perniciofa sint eiusmodi colloquia. Inde ad alia digressus, multa in eandem sententiam non minus prudenter quam libere diserebat, ut qui Regi perquam familiaris ac charus esset: quibus scilicet periculis regnum esset objecturus, quā justas diffidentia causas S. Sedi esset præbiturus; quātopere hostiū suorū quū Imperatoris, tū Italiæ Principum res esset promoturus: quibus omnibus tantum effecit, ut Rex solemnī iuramento interposito promiserit, se in Ecclesiæ obedientia permansurum, quoad certi quid, à Concilio generali decerneretur. Verendum sane erat, si Melancthon, homo non minus in disputando acutus quam in dicendo facundus, moribus etiam sedatū quid, ac tota vita simplicitatem quamdam atque integritatem præ se ferens, cū Rege fuisset colloquutus, malū non leve daturū fuisse: ut cujus animus jã ante variis de religionis controversiis, in primis

Ff 2

vero